

Rapport 1994-03-04

Trafikolycka med Farligt gods

på Riksväg 29 den 18 januari 1994

Innehåll

1. Inledning	2
2. Beskrivning av olycksförloppet	3
3. Funktionsvisa redovisningar	4
3.1 Trafiksäkerhet	4
3.2 Räddningstjänst och sanering	4
3.3 Miljöskydd och fiske	5
3.4 Vattenförsörjning	7
3.5 Ledning	9
3.6 Information	9
4. Länsstyrelsens slutsatser	10

1. Inledning

Tisdagen den 18 januari klockan 10.30 inträffade en trafikolycka med en farligt gods-transport inblandad på riksväg 29. Vid olyckstillfället rann 15 kubikmeter dieselloja ut i Mieåns vattensystem, som är vattentäkt åt Karlshamn m fl tätorter, dvs för ca 28 000 personer och ett antal industrier.

Riksväg 29 går från Karlshamn till Tingsryd (- Växjö). Vägen följer, från ca 8 km norr korsningen E 22, Mieåns dalgång till i höjd med gränsen till Kronobergs län. Vägen är sju meter bred och med hastighetsbegränsning till 90 km/tim, med något undantag 70 km/tim. Utmed vägen finns en hel del randbebyggelse och ett stort antal utfarter.

Vägen belastas med ca 1800 fordon/årsmedeldygn (1990). Andelen tung trafik är 17 %. En stor mängd farligt gods transporteras på vägen, ca 200 fordon/dygn. I huvudsak är det transporter av gods till och från Karlshamns hamnar och fabriker. Transporterna innehåller främst olika slag av petroleumprodukter.

Under flera årtionden har bl a kommunen pekat på riskerna med olyckor längs vägen. Länsstyrelsen i Blekinge län yttrade så sent som i december 1993 följande om vägen: "åtgärder måste snarast vidtas för att öka säkerheten längs väg 29, sträckan S Hoka - Hakafors, dvs längs Mieån." (Rapport ,Vägvalsstyrning av farligt gods i Blekinge län).

Denna rapport är en utvärdering av de åtgärder, som vidtogs fram till och med att vattenförsörjningen tryggats, dvs till ca en vecka efter olyckan.

Rapporten är upprättad av Länsstyrelsen i Blekinge län.

2. Beskrivning av olycksförloppet

Ett kraftigt snöoväder drog förbi på förmiddagen den 18 januari och väglaget var mycket halt på den aktuella sträckan vid olyckstillfället.

En tankbil med släp, innehållande ca 30 kubikmeter dieselolja, på väg från Karlshamn mot Växjö, var i höjd med länsgränsen, då föraren upptäckte en mötande långtradare, som fått sladd och spärrade vägen. Föraren av tankbilen försökte då få stopp på sitt ekipage, varvid följen blev att släpet gick ner i diket längs körriktningen. Tre av de fyra tankarna i släpet slets då upp av ett stenblock, varvid 15 kubikmeter omedelbart rann ut. Oljan rann ner i diket och följde detta ett tjugotal meter, där diket gick under vägen i en trumma för att fortsätta ut i ett sankområde, som har direkt förbindelse med Mieån.

SOS-centralen larmade Brandkåren i Karlshamn, som kom till olycksplatsen kl. 11.50. Räddningsledarens första uppgift var att försöka förhindra att ytterligare olja kom ut i vattendraget. Nedströms utsläppsplatsen är vattendraget mycket strömt och vid olyckstillfället fanns is längs åns kanter, vilket gjorde det omöjligt att lägga ut länsor på den aktuella platsen. Länsor lades dock ut längre söderut.

Räddningsledaren gjorde tidigt bedömningen, att oljan kunde komma att nå vattenverket vid Långasjön, ca 25 km nedströms olycksplatsen. Vidare informerades ägaren till de två fiskodlingar, som ligger längs ån.

Provtagning av vattnet påbörjades redan dagen efter av kommunens miljökontor. Kommunens arbetsutskott informerades och en presskonferens genomfördes olycksdagen. Onsdagen den 19 februari fortsatte saneringsarbetet vid olycksplatsen, bla med materiel från Räddningsverkets regionala oljeskyddsförråd i Karlskrona, som rekvirerats dagen innan.

Samma dag planerades också för en alternativ försörjning. Denna skulle ske genom att vatten skulle tas från Stora Kroksjön, 2,4 km från vattenverket.

Planering påbörjades för att bygga en ledning med hjälp av materiel från bla civilförsvarsförråd. Denna ledning bedömdes bli aktuell att utnyttja någon gång under kommande helg. Redan på fredagen (kl. 14.40) var man dock tvungen att stänga vattenverket. Den provisoriska ledningen blev färdig under natten till lördagen och kommunens vattenförsörjning blev därmed tryggad.

Kommunen gav fr.o.m. torsdagen regelbundet ut pressmeddelanden.

Länsstyrelsen beslöt att ledningen m.m. skulle utgöra s.k. skyddsobjekt fr.o.m. fredagen den 28 januari.

För att kunna genomföra en fullständig sanering av ån vid olycksplatsen har det aktuella området kalhuggits och en fördämning byggts mot själva ån. De förorenade jordmassorna har transporterats bort.

Kommunen har bedömt att provtagning, sanering och därmed provisorisk vattenförsörjning kommer att behövas under två månader.

De totala kostnaderna för olyckan kan komma att uppgå till närmare 10 mkr.

Hur kostnaderna skall fördelas mellan försäkringsbolag, kommunen m.fl. berörs inte här.

3. Funktionsvisa redovisningar

3.1 Trafiksäkerhet

På grund av rådande väder hade den aktuella vägsträckan saltats med torrsalt kl 9.15 av en bil från Asarum. Strax innan hade en bil från Tingsryds arbetsområde gått med torrsalt och vänt söder om olycksplatsen för att fortsätta norrut. Snöfallet började ungefär vid niotiden och det var ca 1 cm snö på vägen en kvart senare.

Polisen i Tingsryd fick kl. 11.15 larm från SOS-centralen. De körde via Vägverkets station i Tingsryd till olycksplatsen, där de möttes av räddningsledaren.

3.2 Räddningstjänst och sanering

Föraren av olycksbilen larmade SOS-centralen i Växjö direkt efter olyckan.

Larmcentralen larmade då Brandkåren i Karlshamn, trots att olyckan skett på den norra sidan av länsgränsen, d.v.s. i Kronobergs län. Enligt SOS-centralen var skälet till detta, att räddningskåren i Karlshamn låg närmast olycksplatsen.

Brandkåren kom till olycksplatsen ca 11.50. Räddningsledaren, vice brandchefen i Karlshamn, bedömde att konsekvenserna kunde bli stora för vattenbrukare nedströms olycksplatsen, d.v.s. även Karlshamns vattenverk. Information om olyckan gavs därför genast till kommunalråd, tekniska förvaltningen, som ansvarar för vattenverket, miljökontoret, saneringsfirman Sylwans och räddningskåren i Tingsryds kommun. Dessa beordrades till olycksplatsen.

Information gavs också till ansvarig för de två fiskodlingarna i området.

På grund av ström- och isförhållandena kunde inte länsor läggas ut vid olycksplatsen, försök gjordes dock. Däremot påbörjades uppsugning av den olja, som fanns kvar i sankområdet direkt, och efter någon timme fanns resurser från saneringsfirman dessutom på plats.

Åtgärder vidtogs för att valla in området, för att på detta sätt begränsa att oljan fortsatte att rinna ut i själva åsystemet. På utsläppsplatsen och i sankområdet grävdes speciella gropar. Syftet var att olja skulle samlas i dem.

Senare på dagen rekvirerades materiel från det regionala oljeskyddsförrådet i Karlskrona. Ur detta användes s.k. skimmers, för oljeupptagning efter det att invallningen blev klar på onsdagen. Då lades också ut fler länsor söderut, där vattnet var relativt lugnt. Saneringen fortsatte sedan med att jordmassor samlades vid invallningens kanter för urlakning. Jorden transporterades senare bort.

Enligt Räddningstjänstlagen (1986:1102) §2, avses med räddningstjänst de räddningsinsatser, som bl.a. kommunen svarar för vid olyckshändelser för att hindra eller begränsa skador på människor, på egendom eller i miljön.

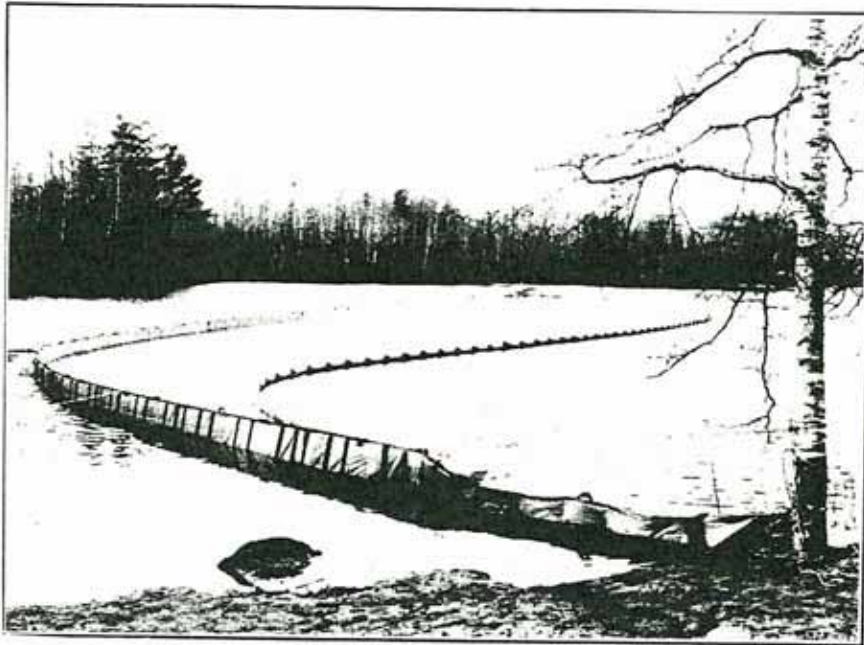
I och med att invallningen var färdig den andra dagen kan det anses att skadorna inte förvärrade situationen och att läget var under kontroll. Vid denna tidpunkt kan därför *räddningstjänstskedet* anses vara avslutat, d.v.s. onsdagen den 19 januari kl. 12.00.

Själva saneringsskedet räknas alltså inte som räddningstjänst.

Räddningsledaren fortsatte däremot som saneringsledare av praktiska skäl.

Möjligheterna att ta upp den olja, som runnit ut i själva ån var helt obefintliga. Egenskaperna hos oljan var sådana att den i stort sett direkt blandades med vattnet. Oljan var lika tunn som vatten. Dessutom var det mycket strömt längs åfåran. Detta gjorde att

* Innehåll 17% aromatiska kolväten och var
stängsom luftlös.

oljan ytterligare blandades med vattnet. En tredje orsak till att oljan blandades var den låga temperaturen i vattnet. Räddningsledarens bedömning, att länsor inte kunde stoppa oljeflödet var riktig. De länsor, som lades ut kan snarast haft till uppgift att samla upp oljebemängt skräp och liknande, som rann ut i vattnet i samband med grävningarna för invallningen.

Invallningen hade däremot stor betydelse i och med att kvarvarande olja stannade kvar och har kunnat tas upp med skimmers. Totalt togs ca 8,5 ton upp, vilket motsvarar 5-6 ton ren olja.

Saneringsgroparna gjorde däremot ingen nytta för uppsamling av olja. De hade dock betydelse för att få kunskap om markbeskaffenhet m.m.

Sammanfattningsvis kan sägas, att de åtgärder, som vidtogs ur räddningstjänst och saneringssynpunkt var helt riktiga och att de åtgärder, som senare inte visade sig ge någon större effekt, ändå, med hänsyn till rådande osäkerheter, var försvarbara. Det gäller länsutläggning och saneringsgroparna.

3.3 Miljöskydd och fiske

I och med att olyckan blev känd larmades miljökontoret omgående. Då miljöinspektör anlant till olycksplatsen startades ett planeringsarbete mellan räddningsledaren och miljöinspektören. Detta för att så mycket som möjligt begränsa skadans omfattning. Saneringsarbetet första dagen inriktades på att vidta åtgärder vid olycksplatsen och angränsande sankområde.

Provtagningen i Mieån påbörjades onsdagen den 19 och skedde i nio punkter mellan olycksplatsen och Långasjön.

Oljeanalyser har gjorts av Karlshamnsverkets Kraftgrupp AB och övriga analyser har gjorts av miljökontorets eget laboratorium.

Förutom analyser har lukt- och smaktester regelbundet gjorts vid vattnet. På torsdagsmorgonen kändes en tydlig oljelukt vid S Hoka ungdomsgård (norra delen av Långasjön) som är kommunens ytvattentäkt. Vid provtagning vid råvatten intaget till vattenverket fredag förmiddag visade analys svar på oljeförekomst på 6 m djup. Uppmätt oljehalt var 0.5 mg/l. Då beslöts att vattenverket omgående skulle stängas (kl.14.40).

För de två fiskodlingar som finns i Mieån nedströms olycksplatsen har utsläppet av dieselolja medfört stora problem. Sammanlagt fanns i de båda odlingarna cirka 30 ton regnbågslax vid olyckstillfället. Det vidtogs omedelbart åtgärder för att minska vattentillförseln till odlingarna för att på så sätt undvika att få in olja i odlingsbassängerna. Omedelbart efter att oljan nått odlingarna inträffade emellertid en viss dödlighet på mindre fisk. Hittills har 500-600 fiskar dött.

Eftersom den odlade regnbågslaxen huvudsakligen används för utplantering i olika sportfiskevatten i Blekinge har fiskens tjänlighet som livsmedel undersökts. Genom provsmakning har det konstaterats att all fisk i odlingarna nu smakar olja. Ägaren av odlingarna har även låtit utföra analyser på om fisken innehåller olja. Analysen visar att det finns olja i fiskens muskulatur.

Vilka effekter som oljeutsläppet haft på vildfisken ute i ån, är inte känt. I ån finns bl.a. svaga bestånd av öring. Några undersökningar om olyckans inverkan på fisket kan inte göras nu på grund av den hög vattenföringen och det kalla vattnet.

Området nedströms olycksplatsen är klassat som riksintresse för naturvården. Bl.a. förekommer den skyddsvärda och föroreningskänsliga flodpärlmusslan i ån. Även St Kroksjön, som valdes som reservtäkt, ligger i ett naturvårdsområde. Sjön hyser också en känslig glacialrelik fauna och har stor betydelse för fritidsfisket.

Konstateras kan, att närheten till laboratorier innebär snabba analyser och ökade därmed möjligheterna att snabbt vidta åtgärder. Samordningen mellan provtagning och åtgärder fungerade väl.

För att få veta vilka eventuella skador oljan orsakat på miljön i ån, så kommer ett särskilt provtagningsprogram i samråd med försäkringsbolaget att upprättas och genomföras senare, när bl.a. isen smält. Bland annat bör undersökas effekter på påväxtalger, på bottenfaunan, (bl.a. på flodpärlmusslan), och på växtligheten på utsatta åmader. Vid kraftig avtappning av St. Kroksjön (> 1 m) bör en limnologisk provtagning även ske i sjön.

På motsvarande sätt kommer ett speciellt provfiskeprogram att påbörjas, troligtvis först i maj.

Kommunen avser att, efter issmältningen och med hjälp av vårflödet höja utflödet och på så sätt spola bort kvarvarande oljerester.

3.4 Vattenförsörjning

Att vattenförsörjningen för Karlshamn var hotad stod klart genast efter olyckan. Kommunens VA-chef och tekniska chefen kallades till olycksplatsen direkt efter olyckan av räddningsledaren.

Enligt en teoretisk bedömning kunde oljan nå Långasjön och därmed vattenverket troligtvis under lördagen - söndagen.

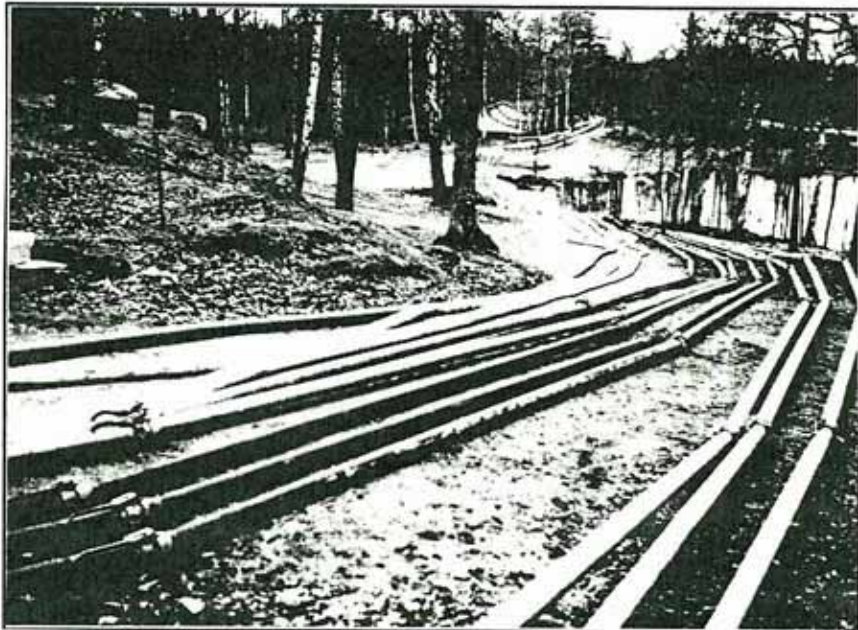
Kraven på dricksvatten regleras i Livsmedelslagstiftningen. Enligt Livsmedelsverkets förordning SLVFS 1993:35 § 5 sägs: "Om råvatten från en vattentäkt,..., riskerar att påverkas så att det inte längre uppfyller kraven i 4§, är huvudmannen skyldig att anordna en ny vattentäkt eller en reservvattentäkt".

Möjligheterna att använda de tre reserv(grund)vattentäkterna undersöktes. Vissa parametrar varierade från ordinarie vattnets värde varför tekniska kvalitetsproblem uppstod för industrin och viss verksamhet inom sjukvården. Detta var sedan tidigare känt av kommunen.

Vattnet i reservtäkterna beräknas räcka i cirka tre veckor och dessutom kan inte Asarums tätort med cirka 8 000 invånare försörjas.

Möjligheterna att ta vatten från den närbelägna Stora Kroksjön undersöktes också. Då detta var möjligt förbereddes fr.o.m. onsdagen att bygga en vattenledning från sjön till vattenverket; en sträcka på 2,4 km.

Juridisk rätt att utnyttja sjön utan vattendom ges i Vattenlagen (1983:291) 4.kap, § 4. Ansökan om godkännande skall dock göras snarast möjligt.

Ledningen började byggas under torsdagskvällen. Redan på torsdagen stod det klart att oljan nått Långasjön, och på fredagen analyserades prover, som visade att oljan nått vattenverket. Detta stängdes kl. 14.40. Något vatten hade då inte kommit fram ur de två ledningar, som var klara. Vattenverket var avstängt till lördag morgon kl. 02.30. Den provisoriska ledningen blev helt klar (10 rörledningar, motsv 115 l/sek) kl. 05.30.

Kvar i vattentornen fanns då vatten för cirka 4 timmars förbrukning.

Materiel till ledningen (4 mil snabbkopplingsrör, 2 mil 110 mm slang och 13 motor-sprutor) lånades från civilförsvarsförråd i Blekinge, Småland och Skåne. Berörda

kommuner, länsstyrelser och Räddningsverket medverkade vid utlåningen. En pontonbro byggdes av kommunens flytbryggor (ca 230 m). Värnpliktiga från Karlskrona förbereddes för byggandet av ledningen, men kommunen klarade uppgiften med egen personal.

P.g.a. frysrisker täcktes senare ledningen med halm, bark, ris och s.k. byggmattor. Av bl.a. kostnadsskäl byttes motorsprutorna ut mot sju eldrivna pumpar från Flygts. Dieselgeneratorerna byttes senare ut mot en fast elkabel.

Länsstyrelsen beslöt att den provisoriska ledningen skulle utgöra skyddsobjekt fr.o.m. den 28 januari enligt Lag (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m. 3 o 4§§.

I och med att kommunen redan från olyckans början insåg att vattnet skulle slås ut började förberedelsearbetet med alternativ försörjning. Den tid man bedömde, att man hade på sig, innebar att man kunde pröva de alternativ som stod till buds. Att reservvattentäkterna behövs om den ordinarie vattentakten blir helt utslagen, pekar på betydelsen av att man i förväg klargör i vilka situationer reserverna skall kunna användas.

Kommunerna skall enligt gällande försvarsbeslut överta handhavandet av civilförsvarsmaterielen. Detta har redan skett i Blekinge län. Den kommunala hanteringen gjorde det lätt att kunna utnyttja den materiel som behövdes.

Genom att använda vad som fanns på orten undelättades byggandet av ledningen. Bl.a. användes vegetabiliskt fett från Karlshamns AB för infettning av rörskarvarna och bark från Mörrums Bruk för värmeisolering.

Sammanfattningsvis kan konstateras, att kommunen löste uppgiften med att klara vattenförsörjningen på ett bra sätt. Genom utnyttjande av civilförsvarsmaterielen kunde arbetet ske snabbt och tid gavs att anpassa verksamheten med hänsyn till kostnader, fortsatt drift m.m.

Genom den lösning, som valdes behövde inte kommunen vidta några restriktioner på förbrukningen, även om sådana förbereddes.

Att reservvattentäkterna inte kunde användas pekar på betydelsen av att där sådana finns, dessa kontinuerligt testas och kvaliteten kontrolleras.

3.5 Ledning

SOS-centralen fick larmet kl. 11.09 och larmade därefter polisen i Älmhults polisdistrikt, chefsberedskapen vid Tingsryds räddningstjänst och brandkåren i Karlshamn. Verksamheten under det första skedet, d.v.s. räddningstjänstskedet, leddes av räddningsledaren. Denne fick kontakt med polisen från Tingsryd och informerade om läget. Därefter agerade de i stort sett var för sig, något som kunde försvåra fortsatt samordning.

Kommunalsrådet gav ansvariga chefer delegation att fortsätta arbetet. Information om olyckan gavs till kommunens arbetsutskott.

På torsdagen sammankallade kommunens bitr. kanslichef och tillika informationsansvarige berörda chefer för att samordna fortsatt arbete och klargöra fortsatta informationsåtgärder (se nedan).

Dagen innan, d.v.s. under onsdagen, kallade tekniska chefen till ett informellt möte med räddningsledaren, chefen för vattenverket och länsstyrelsen. Vid detta möte undersöktes möjligheterna till alternativ vattenförsörjning och gruppen beslöt att planera byggandet av den provisoriska ledningen.

Information om läget gavs kontinuerligt till bl.a. Länsstyrelsen och Landshövdingen informerades på om situationen plats.

Länsstyrelsen informerade i sin tur Förvarsdepartementet och berörda centrala myndigheter.

Ett viktigt inslag i den interna informationen var de mobiltelefoner, som snabbt ordnades fram av Ericssons och som Telia ordnade tillfälliga abonnemang till.

Informationen till ansvariga politiker och chefer fungerade hela tiden bra. Ansvariga tjänstemän hade sina uppgifter klara för sig och samarbetet mellan förvaltningarna fungerade utan större problem.

Detta trots att någon formell ledningsgrupp inte utsågs förrän på torsdagen.

Sammanfattningsvis kan sägas, att ledningen av verksamheten fungerade bra. Arbetet på olycksplatsen kunde dock samordnats bättre, t.ex. genom att utse en ledningsfunktion. Medvetenheten om risken för farligt gods- olyckor på den aktuella vägen har funnits länge, och såväl i översiktsplanen, räddningstjänstplanen som i kommunens riskanalys har problemet tagits upp.

Kommunen har också mycket aktivt deltagit i de beredskapsövningar som genomförts och då även denna risk behandlats, något som bidrog till det goda resultatet

3.6 Information

Kommunen har fått god respons från massmedia på sina insatser med anledning av tankbilsolyckan. Rapporteringen var på det hela taget saklig. Givetvis beror det på att man har lyckats med att förse Karlshamnsborna med dricksvatten trots att kommunens normala vattentäckt slogs ut. Det bör dock strykas under att en viktig del i räddningsinsatsen var informationen.

Allmänheten fick första rapporten om olyckan via Radio Blekinge inom en timme efter olyckan.

När de mest akuta åtgärderna vidtagits och räddningsledningen skaffat sig en bild av läget kallade han till en presskonferens kl 14. Det gjorde att trycket från massmedia minskade. Presskonferensen hölls på brandstationen i Karlshamn och leddes av kommunalsrådet. Förutom räddningsledaren deltog också cheferna för berörda förvaltningar. Räddningsledaren och övriga berörda chefer behöll informationsansvaret även under

onsdagen. Det innebar att de fick lägga en stor del av sin arbetsinsats på att svara på frågor från pressen och allmänheten. Att inte kommunledningskontoret tog en mera aktiv roll när det gäller informationen förklaras av den olyckliga omständigheten att den informationsansvarige inte var i tjänst.

Nu klarade man informationen väl ändå utan att några misstag begicks, men det hade sannolikt varit en fördel att samordna informationen redan från början.

Så skedde från och med torsdagen då kommunledningens informatör arrangerade presskonferenserna och skickade ut ett pressmeddelandena, (se bilagt exempel) vid sammanlagt fyra olika tillfällen. På pressmeddelandena angavs ett telefonnummer till brandstationen på vilket man vid alla tider på dygnet kunde få aktuell information. Denna rutinen visade sig fungera väl.

Sammanfattningsvis kan konstateras att kommunen lyckats med informationen i samband med olyckan. Informationen kom snabbt, var öppen, saklig och i stort sett samstämmig från inblande befattningshavare. Det speglar sannolikt den samstämmighet som finns i kommunen om vilka åtgärder som borde och bör vidtagas.

Kommunen hade också hela tiden intentionen att lämna en så sann och ärlig information som möjligt utan att undanhålla svårigheter och problem. Denna inställning har bidragit till att skapa förståelse för vidtagna åtgärder och att karlshamnare och andra tyckt att kommunen gjort ett bra jobb för att säkra vattenförsörjningen.

4. Länsstyrelsens slutsatser

Det faktum, att vattentäkten för en normalstor kommun slagits ut och att invånarna inte behövt vidta några åtgärder, visar på att kommun löst problemet på ett berömvärd sätt. Eftersom en sådan här olycka kan ske var som helst och i många fall med mycket allvarliga konsekvenser, finns det erfarenheter att ta till vara från detta tillfälle.

Att fordonets tankar slås sönder vid en sådan här olycka, med de följder som detta fick, bör innebära att kraven enligt ADR-bestämmelserna angående tankars slagttålighet måste ses över.

Vattenförsörjningen är livsviktig och störningar i försörjningssystemet kan få mycket allvarliga och långtgående konsekvenser. Regleringar eller försämringar av kvaliteten får t.ex. negativa följder för industrin. Därför är det viktigt att beakta denna risk såväl i fred som under kriser och krig.

Sårbarheten av vattenförsörjningen måste därför beaktas i den kommunala riskhanteringen och då beredskapshänsyn tas.

Kartläggning av stora/ känsliga förbrukare måste också göras liksom av alternativa försörjningssystem.

Det är också angeläget, som påpekats, att reservvattentäkter kontinuerligt testas och att vattenkvaliteten kontrolleras. Vid hög risk för förorening av råvattentäkter ställs större krav på tillgång till reservtäkter.

De tidsförhållanden, som vanligtvis användes vid beräkning av strömhastigheter i vattendrag, visade sig i detta fallet vara alltför långa, en viktig erfarenhet vid fortsatt planering. Tidsaspekten bör hänföras till högsta högvattenflöde för att erhålla en positiv tidsmarginal.

Störningar på miljön är ofrånkomliga vid denna typ av olyckor. Därför är det viktigt att snabbt hitta former för att minimera konsekvenserna. Dessa måste beaktas både vid saneringsarbetet och i det längre perspektivet.

Även påverkan på eventuella kulturvärda objekt bör beaktas.

För att få bättre beredskap att skydda vattendrag, speciellt vid hårt trafikerade vägar, i samband med olyckor, bör miljöatlas tas fram, liknande de som upprättats för kusten.

Erfarenheterna visar, att den kommunala hanteringen av civilförsvarsmaterielen underlättar utnyttjandet vid extraordinära händelser.

Staten, d.v.s. Räddningsverket och länsstyrelsen, har dock tillsynsansvaret och bör medverka vid eller vara informerad om hur utnyttjandet sker.

Tillgången på olika typer av sådan materiel i landet bör finnas i Räddningsverkets informationsbank, RIB. Detta skulle underlätta för både kommun, länsstyrelse och vakthavande tjänsteman vid Räddningsverket när materiel behövs från flera län.

Risken för att vattenledningen skulle frysa bedömdes först vid lägre temperatur p.g.a. det strömmande vattnet. Detta visade sig vara en felbedömning. Redan vid temperatur direkt under 0 grader uppstod frysproblem. Ledningen isolerades därefter.

Kraven på att ledningsfunktionen vid en olycksplats snabbt kommer igång är mycket stora. Personkännedomen med berörd ledningspersonal är viktig. För att ledningen skall fungera bör utbildning och övning med berörda utvecklas, bla genom sk Regionala samverkanskurser.

Information till berörda myndigheter bör ske snarast efter en olycka för att klara ut fortsatta kontakter m.m.

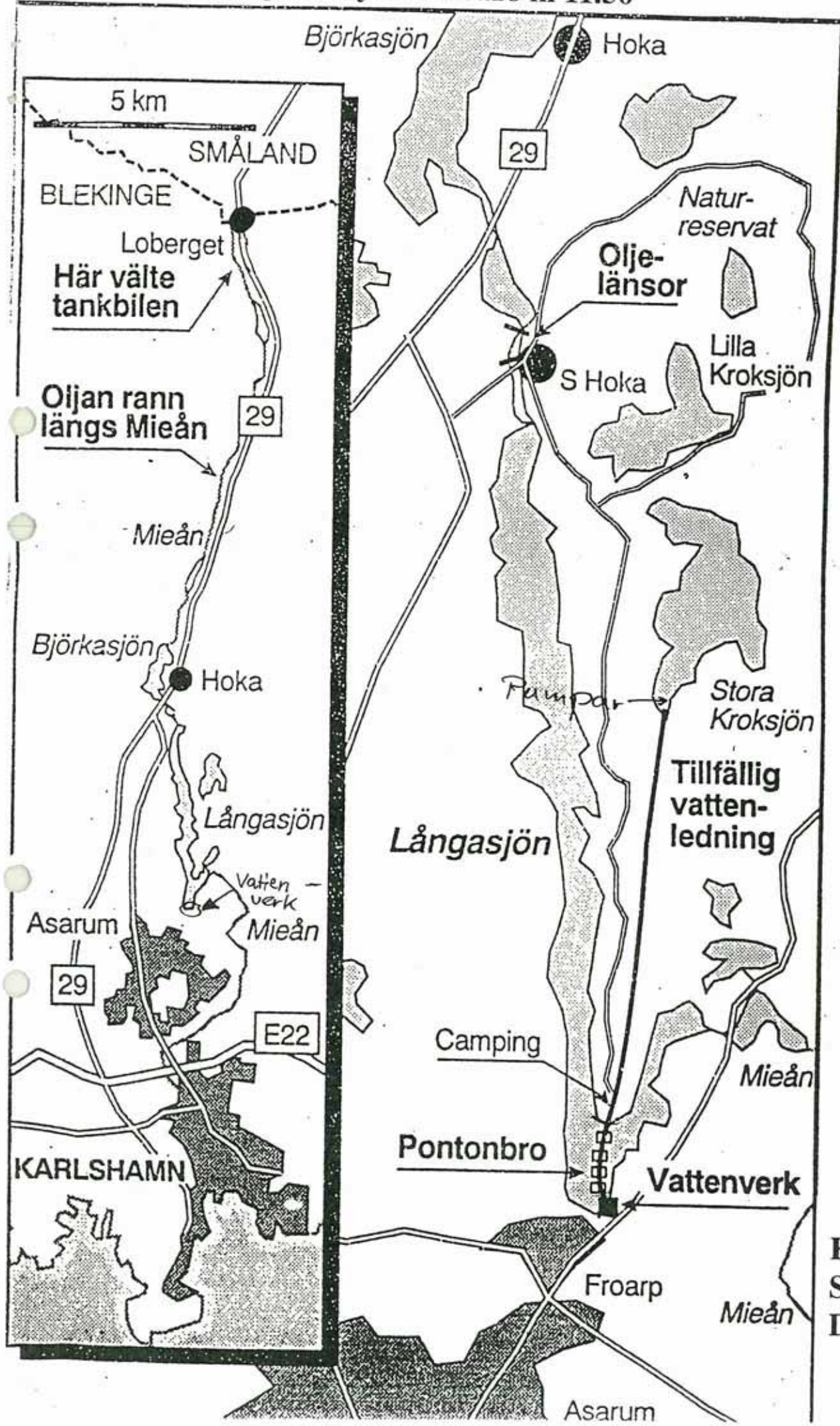
Förberedelser i form av utbildning och övning av kommunledning m.fl. ökar möjligheterna att kunna klara av extraordinära händelser. Praktisk ledning och samordning kan då komma igång utan större förberedelser, inte minst gäller detta för den externa informationen. En god riskmedvetenhet bidrar också till flexibla lösningar.

Det är dock viktigt att formerna för samordning och ledning tidigt formaliseras och att ansvariga utses, speciellt vid ett långvarigt skeende, då ersättare för viktiga funktioner måste finnas.

Genom att inrätta en för kommunen gemensam stabsplats, underlättas arbetet, speciellt vid långvariga förlopp och/eller då flera funktioner är berörda.

*Mtrl. för sanering i strömmande vatten saknas.
Länsor för denna situation bör utvecklas.*

Farligt gods-olycka 940118 kl 11.50

Källa:
Sydsvenska
Dagbladet

Pressmeddelande

940121

Två ledningar från Stora Kroksjön är nu framdragna till vattenverket vid Långasjön. Vattenverket stängde strax innan klockan 15.00 idag.

Nuläge

Personal från miljökontoret har idag konstaterat mätbara halter av dieselloja mellan vattenverket och gårdagens mätpunkt (söder om Södra Hoka). De uppmätta halterna innebär att det finns risk för smak- och luktförändringar av vattnet. Därför beslutade vi att stänga vattenverket strax innan klockan 15.00 idag.

I eftermiddag har vi lyckats dra fram två ledningar från Stora Kroksjön till vattenverket. Dessa ledningar kommer nu att testköras för att vi ska kunna bedöma om ytterligare två ledningar räcker för att säkra kommunens vattenförsörjning eller om det behövs fler.

Åtgärder

- Vi arbetar med att förstärka fördämningarna för att på så sätt isolera kärret och därigenom undvika att mer dieselloja rinner ut i Mieån.
- I helgen kommer vi sedan att börja schakta bort den dieselbemängda jorden i kärret vid olycksplatsen.

Mera information

Brandkåren i Karlshamn har upprättat en speciell telefonlinje för pressen. Ni får all aktuell information om läget i Långasjön på detta nummer:

0454/818 95 (fax 0454/152 33)

Om inget dramatiskt inträffar kommer vi inte att kalla till fler presskonferenser de närmaste dagarna. **På ovanstående telefonnummer kan Ni emellertid få fullödig information dygnet runt.** Eventuellt kompletterar vi informationsförmedlingen med pressmeddelanden under nästa vecka.

Mats Berglund, vice brandchef, **Bo Wildroos**, miljöchef, **Marita Carlström**, miljöinspektör, **Lennart Henriksson**, teknisk chef, **Nils-Gunnar Rahm**, VA-verkschef.

Pressurklipp

PRESS-RADIO-TV-DATABASER BEKLAM

Blekinge Läns Tidning

(Ob.lib)

Karlskrona 24,300 ex.

Datum: 94-03-14

6/Vecka 25 1=v

Den gröna färgen gjorde oljan lättlöslig

Vice brandchefen kritisk till den dåliga informationen

KARLSHAMN

Den gröna färgen i oljan som rann ut i Mieån är orsaken till att oljan nådde vattenverkets intag på sex meters djup.

Färgen innehåller ett lösningsmedel som gör att oljan blir lättlöslig i vatten.

Och det var inte känt när oljan släpptes ut på marknaden.

- Jag har talat med experter om oljeområdet. Jag har ta-

lat med brandmän i hela landet. Och ingen visste att den grönfärgade oljan och dieseln är så lättlöslig i vatten, säger vice brandchef Mats Berglund i Karlshamn.

Dålig information

På fredag åker Mats Berglund till Stockholm för att träffa en grupp experter på försvarsdepartementet och då ska den gröna oljan diskuteras.

- Jag är mycket kritisk till

Den gröna färgen i dieseloljan som rann ut i Mieån gjorde oljan lättlöslig. Det försvarade saneringsarbetet - oljan fanns ända ner till sex meters djup. Det hjälpte inte ett dugg att lägga ut länsar.

att det inte har gått ut information om att den gröna färgen gör oljan lättlöslig i vatten. Och det är ju lättlösligheten som har gjort att oljeutsläppet i Mieån har fått så allvarliga konsekvenser, säger han.

Löste sig i vattnet

Hade det varit vanlig diesel eller olja som hade runnit ut hade man kunnat ta upp det mesta med länsarna. Men den grönfärgade oljan löste sig i vattnet och fanns även på djupet.

- Normalt skulle oljan inte ha funnits på sex meters djup vid vattenintaget. Men vi har påträffat oljan på alla djup, säger Mats Berglund.

Och därför hjälpte det inte ett dugg att lägga ut länsar.

Den gröna färgen består av två färger, blått och gult. Och för att de ska "smälta ihop" i oljan har man tillsatt ett lösningsmedel.

- På grund av lösningsmedlet blev problemen i Karlshamn också mycket större än vi hade väntat efter utsläppet, säger Mats Berglund.

Det finns fortfarande oljeresster kvar i vattensystemet, men efter påsk ska man ta en ny serie omfattande prover. Och i bästa fall kan man koppla in Långasjön som vatten-täkt igen i slutet av april.

Simone Hansen

Karlshammns chanser att få ett skadestånd ökar

Gröna oljan från vältande tankbilen är en inte helt vattenolöslig giftsoppa

BLEKINGE

Inte vattenlöslig, sade en tjänsteman på naturvårdsverket på söndagen i en radiokommentar till att tonvis med grönfärgad olja efter en tankbilsolycka runnit i vattendrag nära Karlshamn.

Låg vattenlöslighet, är den västtyska tillverkaren BASF:s beskrivning i företagets egen varuinformation.

Där finns alltså, som Karlshamns miljökontor befarat, risk för att små - enligt BASF mindre än 0,1 viktprocent - men farliga mängder grönaoljagifter i vattnet efter tankbilskraschen. Det kan öppna för skadestånd till Karlshamns kommun.

Margit Bodning på konsumentverket hoppas på att gröna oljan skall leda till skadeståndstalan mot staten, inte minst från villaägare. Detta för att verket skall få fram prejudikat, menar Bodning.

Det handlar alltså om skatteminister Bo Lundgrens (m) beslut att av skattekontrollskäl från 1 oktober i fjol grönfärga den lågbeskattade eldningsoljan och dieseln, den senare används inom industri, skog och lantbruk. Med grönfärgen skulle förare av dieselfordon som inte har rätt till skatterabatt kunna klämmas åt om de fuskade och körde på den färgade oljan. Fuskare som åker dit på skyhöga böter, från 10.000 kronor upp till 40.000 kronor, beroende på fordons storlek.

Varnade förgäves

Lundgren drev igenom grönoiljan trots att naturvårdsverket i två skrivelser, 1992 och 1993, varnat för hälsoriskerna, gröna oljan innehåller ämnen som kan ge cancer och misstänks skada arvsmassan, färgerna är farliga att andas in och så vidare. Även kemikalieinspek-

tionen gav i god tid förvarning om att färgämnen - Solvent Blue 79 och Solvent Yellow 124 - borde undersökas innan de hälldes ner i tankbilarnas diesellaster.

Arbetskyddsstyrelsen, en central remissinstans, fick inte ens yttra sig. Skatteministern litade mer på två irländska konsulter som riksskatteverket hyrt in för hälso- och miljöprövning av färgämnen, de egna myndigheterna kördes över helt.

Först sedan grönoiljan kort efter starten 1 oktober 1993 drabbat arbetare svårt kom Arbetskyddsstyrelsen in i bilden och skrev 9 december i fjol ett isket brev till skatteministern. Där slår styrelsen fast grönoiljans farlighet.

Skador

Arbetskyddsstyrelsen kan nu konstatera att många kraftfulla indikationer på besvär hos arbetstagare rapporteras av Yrkesinspektionen och även andra. De besvär som sälls i samband med den färgade dieseloljan är hudskador samt vidare påverkan på slemhinorna i näsa, ögon och svalg.

Arbetskyddsstyrelsen tvingas nu konstatera att de två i märkningssystemet ingående ämnen inte är tillräckligt utredda för att ingå som färgämnen i en bulkvara som hanteras av många arbetstagare i skilda sammanhang och där ytterligare andra kan utsättas för hälsorisker till exempel i samband med inandning av avgaser.

Styrelsen begärde omprövning av färgmärkningen av oljan. Då slog Bo Lundgren till reträtt och tillät yrkessektorn att använda vanlig ofärgad olja till lågskattepriset.

Och efter ytterligare en tid slapp också villaägarna gröna oljan. De får dessutom tillbaka den högre skatten på den vanliga dieseloljan. Bo Lundgrens pressmeddelanden om grönoiljans stopp tills vidare innehåller emellertid rena felaktigheter.

"Det bör betonas att det hitintills inte framkommit några nya omständigheter som pekar på att märk- och färgämnen innebär hälsoproblem" heter det i ett pressmeddelande 15 februari där villaägarna befrias från gröna oljan, som åsamkat dem i hälsobekymmer och strejkande oljepannor.

Desinformation

Pressmeddelandena är också anmärkningsvärt desinformativa mot bakgrunden av Arbetskyddsstyrelsens konstaterande av "kraftfulla indikationer på besvär... näsa, ögon svalg" en skrivelse som ligger på skatteministerns bord.

Tonny Sandell, tillverkaren BASF:s svenske miljöchef, anser att hälsovådliga effekter kan utslutas vid normal hantering av den gröna färgämnesblandningen och han anser också att oljepannorna inte kan drabbas av problem, därtill är koncentrationen av färgäm-

nen i eldningsoljan för låg, hävdar Tonny Sandell.

Men om utredningen visar att färgämnet är farligt så tvekar vi inte att dra tillbaka det från marknaden, säger Tonny Sandell till tidningen.

Det kan man förstå eftersom BASF klassificerar sin produkt som "farlig", jämför Naturvårdsverkets tidiga varningar och Arbetskyddsstyrelsens ingripande.

Ruskig giftsoppa

Farligt vid inandning. Irriterar ögonen och huden. Kan vara farligt vid förtäring, skriver BASF i sin varuinformation som tidningen har läst.

Och vidare i BASF:s information:

Hälsorisker: Kan ge huvudvärk, illamående, trötthet, yrsel och vid höga halter medvetlöshet. Långvarig/upprepad kontakt kan orsaka nervositet, domningar, stickningar samt eventuellt bestående nervskada, lever- och hjärtbesvär kan eventuellt tillkomma.

Hudkontakt: Avfettar huden, vilket kan ge rodnad, hudsprickor och vid långvarig/upprepad kontakt eksem.

Stänk i ögonen: Kan ge sveda. Förtäring: Kan ge illamående, kräkningar, diarré och i övrigt liknande besvär som vid inandning. Om vätska vid förtäring/kräkning dragits ned i luftvägarna kan lunginflammation tillkomma.

Bota med grädde

Så här kan man återhämta sig, enligt BASF:

Inandning: Frisk luft och vila. Hudkontakt: Tvätta med vatten och tvål. Tag av nedstänkta kläder.

Stänk i ögonen: Spola grundligt med vatten (särade ögonlock).

Förtäring: Ge om möjligt ett par matskedar grädde eller matolja, om den skadade är vid fullt medvetande, framkalla ej kräkningar. Till läkare. Och som "kronan på verket" skriver BASF: "Produkten avger ångor som kan bilda explosiva blandningar med luft. Reagerar med starka oxidationsmedel."

Vilka rekommendationer ges vid jättespill som i Karlshamn. Jo, dessa:

"Förhindra utsläpp i avlopp. Vallas in med sand, jord eller liknande och samlas upp. Kontakta brandförsvaret vid större spill."

Det är alltså denna giftsoppa som skatteminister Bo Lundgren på lindrigt sagt lösa boliner påtvingat tiotusentals yrkesutövare och ett par miljoner villaaboende. Flera myndighetspersoner beskriver gröna oljan som den största miljöskandalen någonsin i Sverige. I andra länder skulle detta leda till den ansvarige ministrers avgång, dock inte i Sverige där allmänheten trots allt servilt "står med mössan i hand för överheten" som en kritiker uttrycker saken.

Matts Dahlström